

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 13ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 1963

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΚΛΕΙΣΤΩΝ ΦΑΚΕΛΩΝ

Κατόπιν αιτήσεων α) τῆς Κας Αἰκατερίνης Φούμη (ἀρ. πρωτ. 46703) καὶ β) Γεωργ. Γρηγορίου (ἀρ. πρωτ. 46772) ἐγκρίνεται ἡ κατάθεσις ὑπὸ τούτων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν κεκλεισμένων φακέλων.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἐρρ. Σιάσης, παρουσιάσας τὸ βιβλίον τοῦ κ. Θ. Παπαδοπούλλου, *Poésie dynastique du Ruanda et épopée Akritique*, Paris-London 1963, ἀνέπτυξε τὸ περιεχόμενον του μετ' ἐπαίνων πρὸς τὸν συγγραφέα ὡς ἑξῆς.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸ βιβλίον τοῦ Θεοδ. Χ. Παπαδοπούλλου, *Δυναστικὴ ποίησις τῆς Ρουάντα καὶ Ἀκριτικὴ ἐποποιΐα. Δοκίμιον θεμελιώσεως μιᾶς ἐννοίας ἀνθρωπολογικοῦ χρόνου* (Poésie dynastique du Ruanda et Épopée Akritique. Essai d'établissement d'une notion de temps anthropologique. Paris, Société d'Édition «Les Belles Lettres». London, Kegan Paul, Trench, Trubner & Co. In—8°, pp. 137).

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Παπαδοπούλλου εἶναι περισσότερο ἀνθρωπολογικὸν παρὰ φιλολογικόν. Ὁ συγγραφεὺς δρᾷται τῆς συγκριτικῆς μελέτης δύο ἱστορικῶς ἀνομοιογενῶν πολιτισμῶν, γεωγραφικῶς ἀπομεμακρυσμένων, διὰ νὰ ἐρευνήσῃ μερικὰ προβλήματα Κοινωνικῆς Ἀνθρωπολογίας, τῶν ὁποίων ἡ σημασία, μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ περιορίζεται εἰς τὸν θεωρητικὸν τομέα, ἐφάπτεται τῆς θεμελιώδους διὰ τὴν ἐποχὴν μας τάσεως πρὸς συσσωμάτωσιν τῶν ὑποαναπτύκτων λαῶν εἰς ἐνιαῖον πολιτιστικὸν μέτωπον. Ὡς γνωστὸν ἡ τάσις αὕτη ἐρμηνεύεται πο-

λιτικῶς ὡς τὸ πρόβλημα τῶν διεθνῶν σχέσεων καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως μιᾶς διεθνοῦς Κοινοπολιτείας, εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ὁποίων συνίσταται οὐσιαστικῶς ἡ ἀποστολὴ τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν.

Τὸ διεθνὲς πρόβλημα, κατὰ τὸν Παπαδόπουλλον, ἀνθρωπολογικῶς ἐξεταζόμενον, εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐνοποιήσεως λαῶν πολιτιστικῶς διαφοροποιημένων. Εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ δὲν ἀρκοῦν τὰ πολιτικὰ μέτρα. Ἡ συμβολὴ τῆς Κοινωνικῆς Ἀνθρωπολογίας ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς ἐπεξεργασίας καὶ ἐφαρμογῆς παντὸς πολιτικοῦ προγράμματος, ἀφορῶντος εἰς τοὺς ὑποαναπτύκτους λαούς. Εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου, ἔνθα συνοψίζεται ἡ θεωρία τοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ ἀντικειμένου τῆς Κοινωνικῆς Ἀνθρωπολογίας, ὑποδεικνύεται ἡ ἀνεπάρκεια τῆς προγενεστέρας ἀντιλήψεως, ἣτις περιώριζε τὰ ὄρια τῆς ἐπιστήμης ταύτης εἰς στενῶς ὠφελμιστικὸς σκοπούς. Τὰ ὄρια ταῦτα ὁ Παπαδόπουλλος διευρύνει διὰ τὴν δόσιν εἰς τὴν Κοινωνικὴν Ἀνθρωπολογίαν οὐσιαστικώτερον περιεχόμενον καὶ ρόλον, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπὶ παγκοσμίου κλίμακος διοργανουμένης διεθνοῦς Κοινωνίας. Τὸ ἀντικείμενον τῆς Κοινωνικῆς Ἀνθρωπολογίας κατὰ τὸ παρὸν στάδιον διεθνοῦς ἐξελίξεως εἶναι ἡ κατανόησις τῶν λαῶν. Ἡ κατανόησις αὕτη διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης τῶν ἀρχαϊκῶν ἰδίᾳ κοινωνιῶν καὶ πολιτισμῶν δύναται νὰ ὑποβοηθήσῃ τὰ μέγιστα τὸ ἔργον τῶν ἐθνικῶν καὶ διεθνῶν ὀργανισμῶν ἐν τῇ προσπαθείᾳ των, ὅπως λύσουν τὸ πρόβλημα τῆς πολιτιστικῆς καὶ πολιτικῆς ἐνοποιήσεως τῶν λαῶν.

Μία τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ ἀντικειμένου τῆς Κοινωνικῆς Ἀνθρωπολογίας ἔχει σοβαρὰς μεθολογικὰς συνεπείας ἐφ' ὅσον ἀποδίδει ἀξιολογικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὴν ταύτην ἐπιστήμην, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀναιρεῖ τὴν κρατοῦσαν ἀντίληψιν περὶ τῆς μεθολογίας τῶν καθόλου Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, ἣτις διεμορφώθη ἐκ τῆς τάσεως πρὸς εὐθυγράμμισιν αὐτῶν πρὸς τὴν μεθολογίαν τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. Τὸ θεμελιῶδες αὐτὸ ζήτημα ὁ συγγραφεὺς διεπραγματεύθη προηγουμένως ἐν διεξοδικῇ ἀνακοινώσει του εἰς τὴν Κοινωνιολογικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Βρυξελλῶν, ἔνθα ὑπεστήριξε, διὰ πρώτην ἴσως φορὰν, βάσει δεδομένων τῆς Κοινωνικῆς Ἀνθρωπολογίας, τὸν ἀξιολογικὸν χαρακτῆρα τῶν κοινωνιολογικῶν κρίσεων καὶ τὴν ἀνθρωπολογικὴν αὐτῶν σημασίαν (βλ. 'Sur la nature axiologique des jugements sociologiques' ἐν *Revue de l'Institut de Sociologie*, 1961/4, σελ. 683 κ.ε.).

Τὸ κύριον μέρος τῆς ἐργασίας συνίσταται εἰς τὴν συγκριτικὴν διερεύνησιν τοῦ Νεγρο-Χαμιτικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ρουάντα ἐν σχέσει πρὸς τὸν Βυζαντινὸν διὰ μέσου δύο ἐκπροσωπευτικῶν μνημείων τοῦ λόγου τῶν πολιτισμῶν

αὐτῶν, τῆς Δυναστικῆς ποιήσεως τῶν Χαμιτῶν βασιλέων τῆς Ρουάντα καὶ τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.

Ἡ Δυναστικὴ ποίησις ἀποτελεῖ μνημεῖον πολιτισμοῦ ἀξιόλογον ὑπὸ πολλὰς ἀπόψεις. Ἀποτελεῖ αὕτη ἀναπόσπαστον θεσμὸν τοῦ «Ἐσωτέρου Κώδικος» τῆς Χαμιτικῆς Δυναστείας τοῦ Βασιλείου τῆς Ρουάντα, τοῦ ὁποῦ ἡ θεμελίωσις ἱστορικῶς ἀνάγεται εἰς τὸν 10ον—11ον αἰῶνα μ. Χ. Ἡ δυναστικὴ ποίησις εἶναι ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν αἰοιδῶν τῆς βασιλικῆς Αὐλῆς, μεταδοθεῖσα δὲ προφορικῶς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀπεθησαυρίσθη εἰς γραπτὸν λόγον διὰ πρῶτην φορὰν κατὰ τὴν ἐποχὴν μας ὑπὸ τοῦ Ρουανδοῦ Ἀββᾶ Ἀλεξίου Καγκάμε, τῇ ἐγκρίσει τῆς Ρουανδικῆς Δυναστείας, καὶ ἀπεδόθη μερικῶς εἰς τὴν δημοσιότητα.

Ἡ Δυναστικὴ ποίησις δὲν εἶναι ἐνιαῖον ἔπος ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν συνήθως μακροσκελῶν ποιημάτων, ἔργον πολλῶν γενεῶν «δυναστικῶν ποιητῶν», μεταδιδομένων ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν προφορικῶς καὶ διὰ τῆς μνήμης ἀποθησαυριζομένων. Τόσον ὁ ὄγκος τῶν ποιημάτων, ὅσον καὶ ἡ προφορικὴ μετάδοσις αὐτῶν παρέχουν σοβαρωτάτας ἐνδείξεις, προσιτὰς εἰς τὴν ἄμεσον ἐμπειρίαν μας, περὶ τῆς γενέσεως καὶ μεταδόσεως τῶν μεγάλων ἐπικῶν συνθέσεων, αἱ ἐνδείξεις δὲ αὗται θέλουν ἀσφαλῶς χρησιμεύσει διὰ τὴν ἐπίλυσιν προβλημάτων σχετικῶν πρὸς τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη καὶ ἄλλων μεσαιωνικῶν ἠρωϊκῶν ἐπῶν.

Διὰ μέσου τῶν μνημείων τούτων τοῦ λόγου ὁ Παπαδόπουλλος ἀνερευνᾷ τὰς ὕλικας καὶ πνευματικὰς ἀξίας τὰς ἐνυπαρχούσας εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἀντιπροσωπευμένους πολιτισμούς. Αἱ ἀξίαι αὗται ὑπόκεινται εἰς κοινωνικὴν διαβάθμισιν διὰ τῆς ὁποίας καθορίζονται τὰ ἐπιτευχθέντα ὄρια ὑφ' ἑνὸς ἐκάστου τῶν ὑπὸ σύγκρισιν πολιτισμῶν. Ἡ ἀνάλυσις καὶ πολιτιστικὴ διαβάθμισις τῶν ἐξυπακουομένων κοινωνικῶν ἀξιῶν μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν γενικῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ὑπὸ μελέτην πολιτισμῶν καὶ τῆς διαβαθμίσεως τούτων ἐπὶ μιᾶς κλίμακος ἀνθρωπολογικοῦ χρόνου ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸν συμβατικὸν τοιοῦτον τῆς ἀποδεδεγμένης χρονολογίας. Ἐνῶ ὁ τελευταῖος οὗτος καθορίζεται ὑπὸ τῶν φυσικῶν φαινομένων, ὁ ἀνθρωπολογικὸς ἢ πολιτιστικὸς χρόνος ἔχει ἔννοιαν ἀξιολογικὴν, διότι εἶναι συνυφασμένος πρὸς τὴν πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν τῶν λαῶν, ἥτις εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸν συμβατικὸν χρονολογικὸν τῶν καθορισμῶν. Ὁ ἀνθρωπολογικὸς ἢ πολιτιστικὸς χρόνος μᾶς βοηθεῖ εἰς τὴν ἄρσιν τῶν χρονολογικῶν ἀντιφάσεων ἐν τῇ συσχετίσει καὶ συγκριτικῇ παραβολῇ τῶν πολιτισμῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ ἐξ ἴσου εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐκ τοιούτων ἀντιφάσεων ἀναφυομένων προβλημάτων. Ἐπὶ παραδείγματι δύο πολιτισμοὶ ἄκρως ἀνομοιογενεῖς δύνανται νὰ συνυπάρχουν ἐν τῷ χώρῳ καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ὡς λ.χ. ἐν Αὐστραλίᾳ ὁ νεολιθικὸς πολιτισμὸς τῶν αὐτοχθόνων καὶ ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς τῶν Εὐρωπαϊῶν ἀποίκων,

οὐχ ἦττον ὅμως ὁ εἷς ἐκ τῶν πολιτισμῶν αὐτῶν, θεωρούμενος ἀνθρωπολογικῶς ἐν τῷ πολιτιστικῷ χρόνῳ, εὐρίσκειται εἰς κολοσσιαίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ἡ ἐπαφή καὶ συμβίωσις τῶν δύο πολιτισμῶν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τῷ συμβατικῷ χρόνῳ συνεπάγεται κοινωνικὴν προβληματικὴν λόγῳ τῶν ἐνυπαρχουσῶν διαφορῶν καὶ τῶν ἀντιφάσεων τῶν προκυπτουσῶν ἐκ τῆς ἐπαφῆς ταύτης. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐπεμβαίνει ἡ Κοινωνικὴ Ἀνθρωπολογία, τῆς ὁποίας ὁ ρόλος εἰς τὴν κατανόησιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν προβλημάτων ἀποβαίνει ἄκρως ἐποικοδομητικὸς.

Τοῦ κυρίου μέρους ἐπιτάσσονται τέσσαρες Παρεκβάσεις (Excursus) ἔνθα ὁ συγγραφεὺς διαπραγματεύεται εἰδικώτερον ὠρισμένα σημεῖα τῆς θεωρίας του. Εἰς τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν δίδει συνοπτικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου τῆς Νεγρο-Χαμιτικῆς Κοινωνίας τῆς Ρουάντα, Κοινωνίας καθαρῶς ποιμενικῆς, ἡ ὁποία ἐσταθεροποιήθη ἐν τῇ χώρᾳ χάρις εἰς τὴν ὑποκειμένην Κοινωνίαν τῶν Νέγρων Μπαντοῦ, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ παρέμειναν καλλιεργηταὶ τῆς γῆς.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ παρεκβάσει ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὸ ἄκρως λεπτὸν ζήτημα τῆς ἐννοίας τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος, τῆς ἱστορικῶς προκυψάσης ἐκ τῆς πολιτικῆς συγχωνεύσεως τῆς Χαμιτικῆς ποιμενικῆς κοινωνίας μετὰ τῆς γεωργικῆς τῶν Νέγρων Μπαντοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο ἐγένετο ἀντικείμενον ἐντατικῶν μελετῶν ἐκ μέρους νεωτέρων ἀνθρωπολόγων, εἰδικῶν ἐπὶ τῆς κοινωνιολογίας τῆς γνώσεως, κλάδου εἰς τὴν προώθησιν τοῦ ὁποίου τὰ ὑπὸ συζήτησιν δεδομένα παρέχουν εὐνοϊκὸν ἔδαφος ἐρεύνης. Ὁ συγγραφεὺς ὑποβάλλων εἰς κριτικὴν ἀνάλυσιν τὴν ἐπὶ τούτου διατυπωθεῖσαν θεωρίαν τοῦ Βέλγου ἐθνολόγου J. Maquet ἐπιφέρει ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἀπόψεων τούτου διὰ τῆς ἐπανεξετάσεως τῶν δεδομένων τοῦ προβλήματος.

Εἰς τὴν τρίτην καὶ τετάρτην παρέκβασιν ὁ συγγραφεὺς ἐπανέρχεται ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐσωτερικῆς συσχέτισεως τῶν πολιτισμῶν ἐν τῷ ἀνθρωπολογικῷ χρόνῳ, τὴν ὁποίαν ζητεῖ νὰ καταδείξῃ βάσει γενικωτέρων ἀνθρωπολογικῶν δεδομένων, λαμβανομένων, ἂν ἑνός ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ πολιτιστοῦ ἤρωος, καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ θεσμοῦ τῆς ἱεραῆς βασιλείας ἂν ἑτέρου. Ἡ ἐξέλιξις καὶ διαβάθμισις ἐν τῷ ἀνθρωπολογικῷ χρόνῳ τοῦ ἱεροῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ ἀπὸ τῶν Φαραῶ μέχρι τοῦ Βυζαντινοῦ Βασιλέως καλύπτει τὴν μακροαίωνα πορείαν τὴν ἄγουσαν πρὸς κοινωνικὴν χειραφέτησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ σύγχρονον δημοκρατικὸν πολίτευμα ἔχει βαθείας τὰς ρίζας του εἰς τὴν ἀνθρωπολογικὴν ἱστορίαν τοῦ ἱεροῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ, ἡ δὲ κοινωνικὴ χειραφέτησις τῆς ἀνθρωπότητος προήχθη κατὰ λόγον ἀντιστρόφως ἀνάλογον τῆς προϊούσης παρακμῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς ἱεραῆς βασιλείας. Αἱ σύγχρονοι ἐπιβιώσεις ἢ ἀπλῶς μεταγενέτεροι ἀναπτύξεις τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ εἰς πλεῖστα ὄσα Νεγρο-Ἀφρικανικὰ βασίλεια παρέχουν ἐνδιαφέρον ὕλικόν διὰ τὴν περαιτέρω ἀνά-

πτυξιν τῆς θεωρίας τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐσωτερικῆς συσχετίσεως τῶν πολιτισμῶν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ.

Ἡ σημασία τῆς παρουσίας συμβολῆς ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι αὕτη διανοίγει νέους ὁρίζοντας ἐρεύνης διὰ τῆς στενῆς συναρτήσεως εἰς ἣν ὑποβάλλει ἐθνολογικὰ καὶ ἱστορικὰ δεδομένα. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἐξ ἴσου γνώστης τῶν Ἀφρικανικῶν γλωσσῶν καὶ πολιτισμῶν καὶ τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ νέας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ Φιλολογίας, εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἄριστα τοποθετημένος διὰ τὴν συγκριτικὴν ἔρευναν τῶν δύο μεγάλων αὐτῶν κύκλων πολιτισμοῦ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΓΕΩΛΟΓΙΑ. — Περὶ τῆς ἐπιδράσεως ὀρογενετικῶν κινήσεων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ζώνης τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Συμβολὴ εἰς τὴν διερεύνησιν τῆς τεκτονικῆς δομῆς τῆς Ἑλλάδος*, ὑπὸ Ἰωάνν. Τρικκαλινῶ**.

Εἰς τὴν μελέτην μου «Τεκτονικαὶ ἔρευναι εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἑλληνικὴν ζώνην (περιοχὴ Λοκρίδος - Εὐβοίας)» (βλ. 51) ἠσχολήθην μὲ τὴν ἐπίδρασιν ὀρογενετικῶν κινήσεων εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.

Ὁ H. Stille εἰς τὴν πραγματείαν του «Zur Ökologie der kimmerischen Faltungen» (βλ. 49, σελ. 12), ὑπεστήριξεν, ὅτι εἰς τὰ ὄρη τῆς Βαλκανικῆς ἢ παλαιοκιμμερικῆς ὀρογένεσις ὑποδηλοῦται τοπικῶς διὰ τῆς παρουσίας ἰσχυροτέρων ἀσυμφωνιῶν τῶν στρωμάτων, ἐνῶ ἡ νεοκιμμερικὴ δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ ἀσκήσει ἐνταυθα ἐπίδρασιν τινα.

Εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν ἡμῶν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου γνώμην τοῦ Stille καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἐξετάζομεν ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίων ἡμῶν ἐρευνῶν τὸ ζήτημα τῆς ἐπιδράσεως τῆς κιμμερικῆς καὶ αὐστριακῆς ὀρογένεσεως εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.

I. ΑΙ ΚΙΜΜΕΡΙΚΑΙ ΟΡΟΓΕΝΕΤΙΚΑΙ ΦΑΣΕΙΣ

Ἡ ὑπαρξίς ὀρογενετικῶν κινήσεων εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον δύναται, ὡς εἶναι φανερόν, νὰ ἀποδειχθῇ μόνον κατόπιν τοῦ καθορισμοῦ τῆς τεκτονικῆς θέσεως τῶν

* Ἡ μελέτη αὕτη θὰ δημοσιευθῇ καὶ γερμανιστὶ εἰς τὸ περιοδικόν : Annales géologiques des Pays Helléniques - Athènes καὶ θὰ περιέχῃ συμπληρωματικὰς ἐρεῦνας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος.

**JOH. TRIKKALINOS, Über die Einwirkung von orogenen Bewegungen im Gebiete der Osthellenischen Zone. Beiträge zur tektonischen Erforschung Griechenlands.